

Gemensamt meddelande om arbetet med klimat och säkerhet

Utrikesdepartementet

2023-08-21

Dokumentbeteckning

JOIN(2023) 19

GEMENSAMT MEDDELANDE TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET: En ny ansats i arbetet med klimat och säkerhet – hur EU ska bemöta klimatförändringarnas och miljöförstörelsens växande inverkan på områdena fred, säkerhet och försvar

Sammanfattning

Den 28 juni lade kommissionen och utrikestjänsten (EEAS) fram ett gemensamt meddelande om hur EU ska bemöta klimatförändringarnas och miljöförstörelsens växande inverkan på områdena fred, säkerhet och försvar.

Kommissionen och EEAS menar i meddelandet att klimatförändringarna och miljöförstörelsen i ökande grad undergräver människors försörjning och välbefinnande, vilket i sin tur kan leda till ofrivillig förflyttning, pandemier och social oro. EU behöver förbereda sig för möjliga följder som försvagade försörjningskedjor, utökad organiserad brottslighet och spridning av vapen. Försvarsmakter behöver förbereda sig för att verka i försvårade klimatförhållanden samtidigt som de minskar sina egna utsläpp och sitt beroende av fossila bränslen, med bibehållen insatsförmåga. Kommissionen och EEAS föreslår i meddelandet en ny ansats där EU stärker sitt arbete i samspelet mellan klimat och säkerhet i fyra spår;

- införliva hänsyn till klimatförändringar och miljöförstörelse i planeringen av, beslutsfattandet om och genomförandet av EU:s arbete;
- omsätta samspelet mellan klimat och säkerhet i EU:s yttre åtgärder;
- säkerställa ett arbete för säkerhet och försvar som är hållbart och motståndskraftigt mot klimatförändringar;
- stärka EU:s internationella samarbeten på området.

Regeringen välkomnar meddelandet och att kommissionen och EEAS genom meddelandet har lagt fram en samlad ansats för EU:s arbete på området.

1 Förslaget

1.1.1 Ärendets bakgrund

Den 28 juni 2023 lade kommissionen och utrikestjänsten (EEAS) fram ett gemensamt meddelande om hur EU ska bemöta klimatförändringarnas och miljöförstörelsens växande inverkan på områdena fred, säkerhet och försvar.

EU-institutionerna har tidigare uppmärksammat frågeområdet, bland annat genom den vägkarta för klimatförändringar och försvarsfrågor som EEAS lade fram i november 2020, och det tankepapper om en samlad ansats om klimatförändringar och säkerhet som EEAS lade fram i oktober 2021. I sina slutsatser i mars om klimat- och energidiplomati menade rådet att samspelet mellan klimat och säkerhet behövde införlivas bättre i EU:s internationella arbete.

1.1.2 Syftet med förslaget

Kommissionen och EEAS har utarbetat det gemensamma meddelandet i syfte att ge förslag på hur EU ska bemöta den växande inverkan klimatförändringar och miljöförstörelse har på områdena fred, säkerhet och försvar.

1.2 Förslagets innehåll

Det gemensamma meddelandet tar sin utgångspunkt i att klimatförändringarna och miljöförstörelse innebär en växande risk för internationell fred och säkerhet.

Extremväder, högre temperaturer, stigande havsnivåer, ökenspridning, vattenbrist, hot mot den biologiska mångfalden och föroreningar undergräver människors försörjning och välbefinnande, vilket i sin tur kan underbygga ofrivillig förflyttning, pandemier och social oro. Instabilitet förstärkt av klimatförändringar och miljöförstörelse kan utnyttjas av väpnade grupper, av den organiserade brottsligheten samt av korrupta eller auktoritära stater, exempelvis genom att sårbara människor lättare kan värvas till väpnade grupper. Stigande havsnivåer kan påverka havsgränser, som i sin tur ligger till grund för olika ekonomiska rättigheter. I Arktis, där uppvärmningen är betydligt snabbare än genomsnittet i världen, medför ismältningen möjliga

farleder för sjöfarten liksom tillgång till råvaror, som i sin tur kan öka säkerhetsspänningarna i området.

Enligt kommissionen och EEAS behöver EU förbereda sig för den skadliga inverkan klimatförändringarna och miljöförstörelsen kan få för frågor som rör fred och säkerhet. Bland de möjliga följderna finns försvagade försörjningskedjor, utökad organiserad brottslighet och spridning av vapen. Försvarsmakter behöver förbereda sig för att verka i försvårade klimatförhållanden samtidigt som de minskar sina egna utsläpp och sitt beroende av fossila bränslen, med bibehållen insatsförmåga.

Kommissionen och EEAS föreslår i meddelandet en ny ansats där EU stärker sitt arbete i samspelet mellan klimat och säkerhet i fyra spår.

För det första bör EU enligt kommissionen och EEAS införliva hänsyn till klimatförändringar och miljöförstörelse i planeringen av, beslutsfattandet om och genomförandet av EU:s arbete. Bland förslagen finns att EU:s satellitcenter bör inrätta ett nav för analys av data om klimat, miljö och säkerhet. Kommissionen och EEAS bör ta fram en årlig rapport om utvecklingen inom klimat och säkerhet. Kommissionen kommer att fortsätta att föra in mätvärden om klimat och miljö i sitt världsomspännande index för risker för väpnad konflikt.

För det andra menar kommissionen och EEAS att EU bör omsätta samspelet mellan klimat och säkerhet i sina yttre åtgärder. Sedan tidigare pågår olika initiativ, som i genomförandet av EU:s strategiska kompass för säkerhet och försvar. Framöver föreslår kommissionen och EEAS att de själva bör stärka sin analys av klimat och säkerhet i politikutvecklingen särskilt i förhållande till geografiska områden där den säkerhetsmässiga sårbarheten gentemot klimatförändringar och miljöförstörelse är som störst. EEAS avser att utbilda EU:s medlare om samspelet mellan klimat och säkerhet. EEAS vill tillsammans med medlemsstaterna utveckla ett åtgärds paket för att inlemma klimat- och säkerhets hänsyn i EU:s civila och militära insatser inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. EEAS vill införliva hänsyn till klimatförändringar och miljöförstörelse i den utveckling av EU:s snabbinsatsförmåga (RDC) som nu pågår.

För det tredje bör EU enligt kommissionen och EEAS säkerställa ett arbete för säkerhet och försvar som är hållbart och motståndskraftigt mot klimatförändringar. Bland förslagen finns att den europeiska säkerhets- och försvarsakademien (ESDC) ska upprätta ett utbildningsprogram om klimat, säkerhet och försvar. Kommissionen, EEAS och den europeiska försvarsbyrån (EDA) kommer att inrätta en stödmekanism för klimat- och försvarsfrågor i syfte att tillsammans med medlemsstaterna verka för att klimatanpassa försvarsmakter. I sammanhanget kommer kommissionen och utrikestjänsten i samråd med EDA att överväga inrättandet av ett kunskapscentrum på området till stöd för medlemsstaterna. Kommissionen,

EEAS och EDA kommer att fortsätta att undersöka de möjligheter som ges i gröna upphandlingar för försvarsbehov. Som uppföljning till handlingsplan 2.0 för militär rörlighet som lades fram i november 2022 kommer kommissionen, EEAS och EDA att fortsätta att arbeta med medlemsstaterna för energiomställningen inom transporter med dubbla användningsområden, inbegripet vad gäller försörjningskedjor för bränsle.

För det fjärde bör EU i kommissions och EEAS mening stärka sina internationella samarbeten på området. Med utgångspunkt i försiktighetsprincipen kommer kommissionen och utrikestjänsten att stödja internationella insatser för att bedöma faror och osäkerheter i storskaliga försök att påverka jordens klimatsystem, exempelvis om att vända bort solstrålning. EEAS kommer att söka närmare samarbete mellan EU och FN i organisationernas respektive verksamheter, bl. a. vad avser utbildning. Kommissionen och EEAS kommer att samråda med Nato för att inrätta en dialog om klimatförändringar, miljöförstöring, säkerhet och försvar. Kommissionen och utrikestjänsten kommer att bjuda in till dialoger om klimat, miljö och säkerhet, både i geografiska områden som är svårt utsatta för klimatförändringar och i områden som får mindre uppmärksamhet när det gäller samspelet mellan klimat och säkerhet.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandet i sig har ingen verkan på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Meddelandet i sig får inga budgetära följder. Det skulle dock kunna föranleda förslag som kan få samhällsekonomiska effekter samt påverka medlemsstaternas nationella budgetar och EU:s årsbudget och därmed få budgetära följder för medlemsstaterna. Någon djupare analys av dessa kan inte göras förrän faktiska förslag är framlagda. Regeringens utgångspunkt är att eventuella kostnader som kommande förslag kan leda till för den nationella budgeten ska finansieras inom befintliga ekonomiska ramar. Utgiftsdrivande åtgärder på EU-budgeten behöver finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen (MFF).

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens och EEAS gemensamma meddelande om hur EU ska bemöta klimatförändringarnas och miljöförstörelsen växande inverkan på områdena fred, säkerhet och försvar.

Inför och under det svenska EU-ordförandeskapet våren 2023 verkade regeringen för att EU skulle omsätta arbetet med klimat och säkerhet i ökad praktisk handling. Det framlagda meddelandet innehåller både arbete som redan pågår inom EU och förslag på initiativ att överväga vidare. Regeringen välkomnar att kommissionen och EEAS genom meddelandet har lagt fram en samlad ansats för EU:s arbete på området.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

I sina slutsatser i mars om klimat- och energidiplomati menade rådet att samspelet mellan klimat och säkerhet behövde införlivas bättre i EU:s internationella arbete.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Meddelandet är utarbetat av utrikestjänsten och kommissionen.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte gått ut på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rubriken är inte tillämplig eftersom meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Rubriken är inte tillämplig eftersom meddelandet inte innehåller förslag till lagstiftningsakter.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

De åtgärder meddelandet föreslår rör olika råds-kretsar och avser frågeområden med olika kompetensbestämmelser. Åtgärdsförslagen behandlas i sina respektive sammanhang.

Kommissionen och EEAS kommer att rapportera till medlemsstaterna om genomförandet av det gemensamma meddelandet.

4.2 Fackuttryck/termer